Κριτικές παρατηρήσεις στο Σχέδιο Νόμου για τη νομική αναγνώριση της ταυτότητας φύλου (Επιτροπή Βιοηθικής της Εκκλησίας της Ελλάδος)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 12 Ιουλίου, 2017

Γενικές παρατηρήσεις

Κατά το ισχύον σύστημα, το φύλο καθορίζεται με βάση τα εξωτερικά γεννητικά όργανα και στη συνέχεια, η κατάταξη σε ανδρικό ή γυναικείο φύλο αναγράφεται στη ληξιαρχική πράξη γεννήσεως του νεογνού. Το φύλο, ως σημαντικό στοιχείο εξατομικεύσεως του ανθρώπου, διέπεται από την αρχή της μη ελεύθερης επιλογής, της σταθερότητας και της μη μεταβλητότητας.

Για παράδειγμα, η επιλογή φύλου στην εξωσωματική γονιμοποίηση δεν επιτρέπεται παρά μόνον για να αποφευχθεί κληρονομική ασθένεια που συνδέεται με το φύλο (ΑΚ 1455 § 2). **Έτσι το φύλο ούτε επιλέγεται ελεύθερα, ούτε και μεταβάλλεται ελεύθερα.** Κατ' εξαίρεση, το ελληνικό δίκαιο μνημονεύει τον όρο "αλλαγή φύλου" στο ν. 344/1976, άρθρ. 14 (Μεταβολαί στοιχείων ληξιαρχικών πράξεων) και στο άρθρ. 11 § 3 (ενημέρωση ασθενούς) ν. 3418/2005 που είναι ο Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας. Για την αλλαγή δεν χρειαζόταν ποτέ κάποια δικαστική άδεια, αλλά το δικαστήριο εκαλείτο να κρίνει αν δικαιολογείται για πολύ σοβαρούς λόγους η μεταβολή της ληξιαρχικής πράξης γεννήσεως. Ούτε επιβάλλεται οπωσδήποτε να προηγηθεί κάποια χειρουργική επέμβαση ή ιατρική θεραπεία. Επομένως δεν φαίνεται απαραίτητο ένα νέο νομοθέτημα.

Ειδικές παρατηρήσεις

Το άρθρο 1 του Σχεδίου Νόμου (στο εξής: ΣχΝ), αναγορεύει την αναγνώριση της **ταυτότητας φύλου** σε στοιχείο της προσωπικότητας του προσώπου και προβλέπει ότι το πρόσωπο έχει δικαίωμα στο σεβασμό της προσωπικότητάς του **με βάση τα χαρακτηριστικά του φύλου του**. Το άρθρο 2 περιέχει στην § 1 ορισμό της ταυτότητας φύλου και τονίζει ότι ο τρόπος με τον οποίο το άτομο βιώνει το φύλο του μπορεί να είναι διαφορετικός από το βιολογικό (καταχωρισμένο) φύλο. Στην § 2 του ίδιου άρθρου περιγράφονται τα χαρακτηριστικά φύλου με βάση σωματικά χαρακτηριστικά. Δηλαδή το άτομο που έχει δικαίωμα στην αναγνώριση της ταυτότητας φύλου, όπως την αισθάνεται και είναι ανεξάρτητη από το βιολογικό φύλο, έχει δικαίωμα σεβασμού της προσωπικότητάς του με βάση χαρακτηριστικά φύλου που συνδέονται με πρωτογενή και δευτερογενή **σωματικά**

χαρακτηριστικά. Αυτό προξενεί **σύγχυση**, διότι αναφέρεται και πάλι στο βιολογικό φύλο. Αφενός υπάρχει δικαίωμα αναγνώρισης μιας ταυτότητας, κατά βούληση και αφετέρου τα χαρακτηριστικά φύλου που δικαιολογούν τον σεβασμό είναι μόνον βιολογικά. Είναι φανερό ότι φύλο χωρίς αναφορά σε βιολογικά γνωρίσματα δεν υπάρχει.

Από το άρθρο 3 προκύπτει ότι στην ουσία **δεν υπάρχουν προϋποθέσεις** για την αλλαγή ή διόρθωση του φύλου, εκτός από το να είναι το άτομο ενήλικο (ορθώς) και άγαμο. Πρέπει βεβαίως να συντρέχει **ασυμφωνία** ταυτότητας και καταχωρισμένου φύλου, ώστε αυτό να συμφωνεί στη βούληση, στην προσωπική αίσθηση του σώματος **και** στην εξωτερική εικόνα, που δεν αποκλείεται όμως να βρίσκονται σε διάσταση και μεταξύ τους. Δεν απαιτείται ούτε ψυχιατρική εξέταση ούτε πάροδος ορισμένου χρόνου ασυμφωνίας. Από το ένα άκρο, να απαιτείται οπωσδήποτε να έχει προηγηθεί ιατρική επέμβαση, φθάνουμε στο άλλο άκρο, να μην απαιτείται τίποτε. Ας σημειωθεί ότι και το ΕΔΔΑ δέχεται ως νόμιμη την προϋπόθεση ιατρικής διάγνωσης.

Ως προς το γάμο, ορθώς απαιτείται να μην υφίσταται, διότι και αν υφίστατο, θα εθεωρείτο ανυπόστατος μετά την μεταβολή, αφού θα επρόκειτο για γάμο μεταξύ προσώπων του ιδίου φύλου. Έγγαμος δεν μπορεί να ζητήσει διόρθωση φύλου. **Δεν απαγορεύεται όμως να συνάψει γάμο ο άγαμος, εάν διορθώσει το φύλο του.** Αυτό οδηγεί στην ουσία στη σύναψη γάμου μεταξύ προσώπων του ιδίου φύλου, δηλ. στην καταστρατήγηση των προϋποθέσεων του γάμου. Εκτός των άλλων δημιουργεί δισεπίλυτα προβλήματα ως προς την απόκτηση τέκνων.

Στο άρθρο 4 ΣχΝ, προβλέπεται ότι η διόρθωση γίνεται με δικαστική απόφαση κατά την εκούσια δικαιοδοσία. Είναι θετικό ότι ακολουθείται η δικαστική οδός, αυτό όμως αναιρείται στην ουσία, επειδή ο δικαστής περιορίζεται στο να δέχεται τη δήλωση του ανθρώπου που επιθυμεί να μεταβάλει φύλο, χωρίς να ελέγχει αν είναι δικαιολογημένη η αλλαγή ή έστω σοβαρή η απόφαση του αιτούντος. Με τη δικαστική απόφαση η οποία έχει άμεση ισχύ, θα διορθωθεί η ληξιαρχική πράξη γεννήσεως, χωρίς να μνημονεύεται η δικαστική απόφαση και θα συμμορφώνονται οι υπηρεσίες στις οποίες θα χρησιμοποιείται, χωρίς αντιρρήσεις. Αυτό είναι επικίνδυνο, διότι **πλήττεται η ασφάλεια δικαίου** και η βεβαιότητα ότι πρόκειται για το ίδιο πρόσωπο. Είναι αυτονόητο ότι μια υπηρεσία πρέπει να ελέγχει μήπως έχει γίνει κάποιο λάθος ή πρόκειται για άλλο πρόσωπο.

Στο άρθρο 4 § 4, προβλέπεται η μεταβολή μόνον μια φορά. Δηλαδή το ίδιο δικαστήριο θα έλθει και θα αποφανθεί ότι το πρόσωπο αισθάνεται πάλι όπως το φύλο που εγκατέλειψε και στο οποίο θέλει να επανέλθει. Αυτό πλήττει την αξιοπιστία του προσώπου, αλλά και το κύρος του δικαστηρίου. Αφού όμως στη νέα ληξιαρχική πράξη δεν επιτρέπεται να καταγραφεί η μεταβολή, το δικαστήριο δεν θα μπορεί να ελέγχει ότι έχει γίνει ήδη μεταβολή και πιθανόν να πιστεύει ότι η αιτούμενη μεταβολή είναι

η μεταβολή για πρώτη φορά.

Κατά το άρθρο 5, η διόρθωση του φύλου ισχύει έναντι όλων από την καταχώριση στο ληξιαρχείο. Εξακολουθούν να υφίστανται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που είχαν δημιουργηθεί πριν από την αλλαγή. Επίσης κατά το επόμενο άρθρο 6, καταβάλλεται κάθε προσπάθεια να τηρηθεί η μυστικότητα. Η μυστικότητα όμως αυτή δεν είναι δυνατή, διότι θα χρειασθεί να επιβεβαιώνεται κάθε φορά η ταυτοπροσωπία του προσώπου. Εκτός των άλλων θα δημιουργούνται κίνδυνοι αποφυγής εκπληρώσεως των υποχρεώσεων ή διαφυγής και τραυματίζεται πάλι η ασφάλεια των συναλλαγών.

Κατά το άρθρο 5 § 2, αν ο φορέας έχει τέκνα, δεν επηρεάζονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις από τη γονική μέριμνα και δεν επέρχεται μεταβολή στη ληξιαρχική πράξη γέννησης των τέκνων. Δηλαδή θα εξακολουθεί να γράφεται το ίδιο πρόσωπο ως πατέρας ή ως μητέρα. Άρα το πρόσωπο θα εγγράφεται αλλιώς στη δική του ληξιαρχική πράξη, δηλ. με το διορθωμένο φύλο, και αλλιώς στη ληξιαρχική πράξη του τέκνου, όπου θα διατηρείται το καταχωρισμένο φύλο. Αυτό θα δημιουργεί **σύγχυση** και φανερώνει ένα από τα πολλά **αδιέξοδα** στα οποία οδηγεί το ΣχΝ, διότι ούτε και το αντίθετο ενδείκνυται, δηλ. να μεταβληθεί και η ληξιαρχική πράξη του τέκνου. Ακόμη, η μη μεταβολή στη γονική μέριμνα, σημαίνει ότι το τέκνο θα εξακολουθεί να διαβιώνει ή να επικοινωνεί με πρόσωπο το οποίο μετέβαλε φύλο, αλλά εξακολουθεί απέναντι στο τέκνο να επιτελεί το πριν από τη μεταβολή γονεϊκό πρότυπο. Και τα δύο παραδείγματα δεν συνάδουν με το συμφέρον του τέκνου.

Κατά το άρθρο 7 § 1 ΣχΝ, η απόφαση διορθώσεως φύλου αρκεί να είναι οριστική και τροποποιείται ο νόμος των ληξιαρχικών πράξεων, κατά τον οποίο (ν. 344/1976, άρθρ. 13 § 1), απαιτείται **τελεσίδικη** δικαστική απόφαση για μια μεταβολή. Εάν το φύλο μεταβάλλεται με απλώς οριστική απόφαση, στην ουσία ακυρώνονται τα ένδικα μέσα εναντίον μιας τόσο σοβαρής αποφάσεως.

Συγκριτικό Δίκαιο

"Στην Αγγλία ο Νόμος του 2004 προβλέπει ότι ένας ειδικός γιατρός ή ένας ειδικός ψυχολόγος, όπως επίσης και ένας δεύτερος γιατρός, οφείλουν να βεβαιώσουν την ύπαρξη μιας "επίμονης δυσφορίας φύλου". Εν συνεχεία μια Επιτροπή Ειδικών, αποτελούμενη από γιατρούς και νομικούς αποφασίζει αν θα επιτρέψει την αλλαγή της προσωπικής καταστάσεως μετά από μελέτη του φακέλου.

Στην Ισπανία ο Νόμος του 2007 προβλέπει ότι ο γιατρός πρέπει να βεβαιώσει ότι ο αιτών/ η αιτούσα έχει ψυχιατρική παρακολούθηση για δύο έτη και έχει υποβληθεί σε ορμονολογική θεραπεία.

Σχετικοί Νόμοι υπάρχουν στην Πορτογαλία, στο Καντόνι της Ζυρίχης και στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας από το 2011. Ο προηγούμενος Γερμανικός Νόμος του 1980 προϋπέθετε εγχείρηση για την διαδικασία αλλαγής φύλου. Η σχετική διάταξη κρίθηκε ως αντισυνταγματική, δηλαδή ως αντικείμενη στην αρχή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και στην αρχή της ελεύθερης ανάπτυξης προσωπικότητας".

Συμπέρασμα

Το ΣχΝ αναγνωρίζει τη μεταβολή φύλου με βάση τη βούληση του προσώπου και ανεξάρτητα από το βιολογικό του φύλο, στην ουσία χωρίς προϋποθέσεις. Με βάση τις γενικές και ειδικές παρατηρήσεις που προηγήθηκαν, δεν μπορεί να γίνει δεκτό.

(Επιτροπή Βιοηθικής της Εκκλησίας της Ελλάδος)